МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ
Факультет «Дизайн середовища»
Кафедра «Дизайн тканини та одягу»

Оксана ХОПТОВА

ГІБРИДНА ІДЕНТИЧНІСТЬ МОДИ В ДИЗАЙН-ПРАКТИКАХ СУЧАСНОСТІ В КОНТЕКСТІ РІЗНИХ РЕЛІГІЙ

Кваліфікаційна робота на здобуття СВО «Магістр»
ОПП «Концептуальний дизайн в індустрії моди»
зі спеціальності 022 Дизайн

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.
_____ О. ХОПТОВА

Науковий керівник: Оксана ЛАГОДА,
доктор мистецтвознавства, професор

Харків 2025

АНОТАЦІЯ

Хоптова Оксана Михайлівна. «Гібридна ідентичність моди в контексті різних релігій: концептуальний дизайн-проєкт колекції» – кваліфікаційна робота на здобуття СВО «Магістр» зі спеціальності 022 Дизайн ОПП «Концептуальний дизайн в індустрії моди».

Роботу присвячено дослідженню актуальної науково-практичної проблематики – проявів гібридної ідентичності в моді на перетині релігійних, культурних і соціальних кодів та можливостей їх інтерпретації засобами концептуального дизайну. Метою роботи є виявлення принципів формування гібридної ідентичності в релігійно зумовлених моделях одягу, аналіз сучасних дизайн-практик скромної моди (modest fashion) у християнському, ісламському, юдейському та українському контекстах, а також розроблення авторського концептуального дизайн-проєкту колекції, що репрезентує взаємодію релігійних символів і сучасної модної мови.

Об'єкт дослідження: мода як соціокультурний феномен, що формує та репрезентує гібридні релігійно-культурні ідентичності.

Предмет дослідження: дизайнерські принципи формування гібридної ідентичності в сучасних моделях одягу, зокрема засоби інтеграції сакральних кодів релігійних традицій у сучасні образи скромної моди.

Кваліфікаційна робота присвячена аналізу теоретичних підходів до понять ідентичності та гібридної ідентичності, історичних моделей взаємодії релігії та моди, а також дослідженню сучасних кейсів дизайнерів і брендів, що працюють із релігійними мотивами та скромними силуетами. У роботі систематизовано специфіку сакральних кодів різних релігійних традицій і окреслено їхній вплив на стиль, силует, символіку та візуальну комунікацію одягу. Особливу увагу приділено українському контексту як простору формування нової гібридної національно-релігійної ідентичності в умовах війни, медіалізації та глобалізації. За результатами теоретичного та аналітичного дослідження сформульовано авторську концепцію колекції, що

поєднує релігійні мотиви, сакральні знаки та сучасні принципи концептуального дизайну. Розроблено образно-концептуальне рішення колекції, художньо-конструктивні особливості моделей, а також представлено візуальну комунікацію у форматах мудборду, лукбуку та експозиційної подачі.

Ключові слова: гібридна ідентичність, дизайн одягу, скромна мода, релігійні коди, концептуальний дизайн, модні практики, сакральна символіка.

ABSTRACT

Khoptova Oksana. «Hybrid fashion identity in the context of different religions: a conceptual design project of a collection» is a qualification work for the Master's degree in specialty 022 Design, OPP «Conceptual Design in the Fashion Industry».

The work is devoted to the consideration of an important issue – the formation of hybrid identity in fashion in the context of interpreting religious and cultural codes by modern design means. The purpose of the work is to identify the possibilities of creating hybrid fashion forms through the integration and rethinking of sacred symbols, modest fashion aesthetics and contemporary conceptual design approaches; the use of design solutions that combine religious imagery with modern fashion practices.

Object of research: fashion design in the context of hybrid religious and cultural identities.

Subject of research: peculiarities of integrating sacred codes and elements of religious dress into modern conceptual fashion design, in particular through the rethinking of symbolic motifs characteristic of Christian, Islamic, Jewish and Ukrainian cultural traditions.

The qualification work is devoted to the study and systematization of the characteristic features of religiously marked fashion, its role in contemporary

culture, and the design tools that contribute to the rethinking of modest fashion practices in creating modern fashion images. The conceptual design development is based on the idea of hybrid identity as a symbolic and semantic category that combines various religious, cultural and aesthetic layers. An analysis of modern fashion designs by global and Ukrainian designers was carried out, taking into account the principles of hybrid shaping inspired by sacred symbolism, modest fashion silhouettes and the visual languages of different religious traditions. Based on the results of the study, the project concept was formulated, and an experimental fashion collection was designed and presented.

Keywords: fashion design, hybrid identity, modest fashion, sacred symbolism, conceptual design, religious codes.

ЗМІСТ

ВСТУП……..7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГІБРИДНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МОДИ…….12
1.1. Поняття ідентичності та гібридної ідентичності в сучасних гуманітарних науках…… 12
1.2. Мода як соціокультурний феномен і засіб конструювання ідентичності.15
1.3. Релігія, сакральні коди та скромна мода (modest fashion) у сучасних культурологічних і дизайн-студіях……..18
1.4. Теоретичні підходи до аналізу взаємодії релігії та моди……...…20
Висновки до першого розділу……..22
РОЗДІЛ 2. ДИЗАЙН-ПРАКТИКИ СУЧАСНОЇ МОДИ В КОНТЕКСТІ РІЗНИХ РЕЛІГІЙ……..24
2.1. Історичні моделі взаємодії релігійних традицій і одягу: від сакрального вбрання до моди…….24
2.2. Скромна мода як простір формування гібридних ідентичностей у глобалізованому світі……25
2.3. Аналіз світових кейсів брендів і дизайнерів, що працюють із релігійними кодами в моді…….27
2.4. Український контекст: національний і релігійний костюм у сучасних дизайн-практиках……...29
Висновки до другого розділу……...32
РОЗДІЛ 3. КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ДИЗАЙН-ПРОЄКТ КОЛЕКЦІЇ, ЩО РЕПРЕЗЕНТУЄ ГІБРИДНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ МОДИ В КОНТЕКСТІ РІЗНИХ РЕЛІГІЙ……..34
3.1. Обґрунтування ідеї, мети та завдань авторського дизайн-проєкту……...34
3.2. Концептуально-образне рішення колекції: джерела натхнення, релігійні й культурні коди……...38

3.3. Художньо-конструктивні особливості моделей колекції (силует, форма, матеріали, декор)……..41
3.4. Візуальна комунікація та презентація колекції (мудборд, лукбук, подіумна/експозиційна подача)……43
Висновки до третього розділу……..47
ВИСНОВКИ……...50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……...…..52
ДОДАТКИ……..57
Додаток А. Історичні зразки та відомості
Додаток Б. Проєктна пропозиція

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. На початку XXI століття мода перетворилася на один із провідних каналів комунікації, через який артикулюються індивідуальні та колективні ідентичності, цінності й світоглядні орієнтири. Одяг сьогодні виконує роль не лише утилітарного захисту тіла, але й знакової системи, що кодує належність до певних культурних, соціальних, гендерних, релігійних та субкультурних груп. У глобалізованому світі, де відбуваються інтенсивні процеси міграції, міжкультурних контактів, цифрової комунікації та релігійного плюралізму, відбувається поступовий перехід від «моноідентичностей» до складних, багаторівневих, змішаних ідентифікацій.

В цьому контексті особливого значення набуває феномен гібридної ідентичності, коли в межах одного візуального образу, стилю одягу чи модної практики поєднуються елементи різних культурних, релігійних та соціальних кодів. Мода стає простором, де взаємодіють традиційні релігійні норми, етика скромності, вимоги до зовнішнього вигляду віруючих та сучасні тенденції індустрії моди, комерційні й медіальні практики, що стимулюють індивідуалізацію, креативність і самовираження.

Окремий пласт становлять дизайн-практики, пов’язані зі скромною модою (modest fashion), у межах якої переосмислюються канонічні вимоги до тілесності, оголеності та прикриття тіла. Жіноча постать стає полем напруженого діалогу між релігійними приписами, культурними традиціями, феміністичними та постколоніальними дискурсами, а також глобальними трендами fashion-індустрії. Скромний одяг у різних релігійних контекстах водночас може бути й маркером духовної ідентичності, і засобом протесту проти об’єктивації жіночого тіла, і інструментом конструювання нових форм жіночого самоврядування та суб’єктності.

Сучасні дизайн-практики моди дедалі частіше працюють із релігійними кодами: залучають символіку, форми та силуети традиційного вбрання,

інтерпретують культові елементи, трансформують канонічні образи в межах концептуальних колекцій. При цьому виникає низка етичних, культурних і професійних питань: де проходить межа між шанобливим переосмисленням і поверхневою стилізацією, між діалогом і культурною апропріацією, між духовною глибиною й експлуатацією сакральних мотивів заради комерції.

Дослідження гібридної ідентичності моди в контексті різних релігій є принципово важливим як з точки зору теоретичного осмислення, так і з позиційпрактики проєктування. Воно дозволяє: глибше зрозуміти, як релігійні символи, норми й традиції втілюються в сучасному одязі; сформувати етичні та методологічні засади роботи з релігійними мотивами в дизайні; розробити власну концептуальну колекцію, що репрезентує гібридну ідентичність моди без спрощення чи профанації духовних змістів.

Таким чином, обрана тема є актуальною в контексті сучасних трансформацій моди, розвитку індустрії modest fashion, зростання міжрелігійного та міжкультурного діалогу, а також потреби в концептуальних дизайнерських практиках, чутливих до культурної та релігійної багатоманітності.

Мета роботи: теоретично обґрунтувати та практично продемонструвати феномен гібридної ідентичності моди в дизайн-практиках сучасності, зосередившись на взаємодії релігійних, культурних та соціальних кодів, і на цій основі розробити концептуальний дизайнерський проєкт (колекцію), що інтегрує елементи різних релігійних традицій зі скромною модою та сучасними тенденціями індустрії моди.

Для досягнення поставленої мети необхідно розв’язати такі **завдання**:

1. Здійснити теоретичний аналіз понять «ідентичність», «гібридність», «гібридна ідентичність», «релігійні коди в моді», «скромна мода» в контексті сучасних культурологічних, соціологічних і дизайн-студій.

2. Визначити історичні та соціокультурні передумови взаємодії моди й релігії, простежити основні етапи залучення релігійної символіки та традиційного вбрання до модних практик.

3. Дослідити вплив релігійних символів, норм скромності та традиційних форм одягу різних релігій (передусім християнства, ісламу, юдаїзму та інших) на сучасний дизайн одягу.

4. Проаналізувати кейси сучасних дизайнерів, модних домів і брендів, а також практики modest fashion, що працюють із гібридними ідентичностями, вивчаючи їхні концептуальні підходи, візуальні рішення, етичні стратегії.

5. Виявити культурні, соціальні та гендерні наслідки змішування релігійних і світських елементів у моді, зокрема в контексті жіночої тілесності, міграційних процесів, протестних та емансипативних практик.

6. Розробити й обґрунтувати власний концептуальний дизайн-проєкт (колекцію), що репрезентує гібридну ідентичність моди в контексті різних релігій, із урахуванням принципів скромної моди, етичної чутливості та актуальних тенденцій індустрії.

Об’єкт дослідження: сучасні дизайн-практики моди, у яких відбувається формування ідентичності на перетині релігійних, культурних та соціальних кодів. **Предмет дослідження:** концептуальні, візуально-стилістичні й семантичні особливості гібридної ідентичності моди в колекціях, образах та бренд-стратегіях, пов’язаних із залученням релігійних символів, традиційного вбрання й норм скромності різних релігій.

Хронологічні межі дослідження: період рубежу XX–XXI ст. і до сьогодення, коли інтенсифікувалися процеси глобалізації, почали формуватися ринки modest fashion, посилилася візуальна присутність релігійних кодів у світовій модній індустрії та медіапросторі. **Територіальні межі дослідження:** глобальний модний простір із урахуванням практик європейських, північноамериканських, близькосхідних та частково азійських брендів, а також із особливою увагою до сучасного українського контексту як простору формування нових ідентичностей, пов’язаних із релігійністю, війною, міграцією та переосмисленням національних традицій в моді.

Методи дослідження: комплекс загальнонаукових, культурологічних та спеціальних методів дослідження, а саме:

– аналіз і систематизація наукових джерел з теорії моди, культурології, соціології релігії, гендерних студій і дизайн-теорії;

– історико-культурний метод – для простеження еволюції взаємодії релігійних традицій та модних практик;

– порівняльний аналіз – для зіставлення різних релігійних та культурних моделей скромної моди й їхніх сучасних дизайнерських інтерпретацій;

– візуально-семіотичний аналіз – для дослідження форм, силуетів, колористики, фактур, орнаментів і символів у модних образах, пов’язаних із релігійною тематикою;

– кейс-стаді – для детального розгляду окремих брендів, колекцій і проєктів, що репрезентують гібридну ідентичність моди;

– проектний метод – для розробки авторської концепції та візуалізації колекції, яка інтегрує різні релігійні та культурні коди в рамках сучасного дизайну одягу.

Наукова новизна дослідження:

– у системному вигляді узагальнено та уточнено поняття гібридної ідентичності моди в контексті релігійних кодів, скромної моди й сучасних дизайн-практик;

– запропоновано культурологічну й дизайн-орієнтовану інтерпретацію взаємодії релігійних традицій і модної індустрії як простору формування нових моделей жіночої суб’єктності та самовираження;

– окреслено типологію дизайнерських стратегій роботи з релігійною символікою та традиційним вбранням у сучасній моді;

– розроблено авторську концепцію колекції одягу, що репрезентує гібридну ідентичність моди в контексті різних релігій, із акцентом на скромну моду, етичну чутливість та критичне ставлення до поверхневої експлуатації сакральних мотивів.

Практичне значення одержаних результатів:

– у проектній діяльності дизайнерів одягу та концептуальних брендів для створення колекцій, які враховують релігійні й культурні коди та сприяють розвитку етично виваженої скромної моди;

– у навчальному процесі закладів вищої освіти мистецького та дизайнерського профілю (при викладанні дисциплін із теорії моди, культурології, дизайну одягу, fashion-комунікації);

– у сфері культурної дипломатії та креативних індустрій як підґрунтя для розробки проєктів, що популяризують міжрелігійний діалог, толерантність та повагу до культурної різноманітності через мову моди;

– при подальших наукових дослідженнях з проблематики моди, релігії, ідентичності, скромної моди та гендерних студій.

Структура та обсяг роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Список використаних джерел налічує понад 60 найменувань українською та іноземними мовами, а додатки включають візуальні матеріали, схеми, таблиці, ескізи та інші матеріали, що ілюструють результати дослідження й авторський проєкт.

РОЗДІЛ 1.
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГІБРИДНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МОДИ

1.1. Поняття ідентичності та гібридної ідентичності в сучасних гуманітарних науках у контексті моди та релігії

Поняття ідентичності є одним із ключових у сучасних гуманітарних науках – філософії, соціології, культурології, антропології, релігієзнавстві та гендерних студіях. Під ідентичністю зазвичай розуміють відносно стійке уявлення людини про саму себе, усвідомлення власної єдності, неповторності та належності до певних спільнот. Ідентичність поєднує внутрішній, особистісний вимір (як людина сама себе розуміє) та зовнішній, соціальний вимір (як її сприймають інші, як вона «прочитується» у культурному контексті) [45].

У класичних підходах ідентичність трактувалася як відносно цілісна й стабільна структура, пов’язана з належністю до нації, релігії, класу, професії, гендеру. Проте в умовах пізньої модерності та глобалізації дослідники дедалі частіше говорять про фрагментацію, множинність і динамічність ідентичностей. Людина одночасно може належати до різних спільнот, поєднувати кілька «ментальних батьківщин», жити в ситуації перетину культур, мов, релігійних традицій, інформаційних середовищ. Ідентичність перестає бути раз і назавжди заданою; натомість вона постає як процес постійного «збирання себе» з різних елементів, як конструювання й переконструювання образу «Я» у мінливому світі [42; 45].

Особливо виразно ця динамічність проявляється у сфері візуальної репрезентації – через зовнішній вигляд, жести, манеру поведінки, але насамперед через одяг. Мода, як специфічний соціокультурний феномен, забезпечує людині широкий арсенал форм, силуетів, кольорів, фактур та символів, за допомогою яких можна «показати» свою ідентичність або,

навпаки, приховати певні її виміри. Одяг стає мовою, якою особистість «говорить» із суспільством, а суспільство «читає» цю мову, інтерпретуючи належність до статі, віку, соціального стану, професії, субкультури, релігії, національності тощо [32].

Важливою складовою загальної структури ідентичності є релігійна ідентичність – усвідомлення людиною своєї належності до певної релігійної традиції, конфесії, духовної спільноти. Релігія формує систему базових цінностей, уявлень про добро і зло, сакральне й профанне, про сенс життя та місце людини у світі. Ці уявлення часто знаходять вираження у тілесних практиках – у тому, як людина ставиться до тіла, до оголеності або закритості, до прикрас, татуювань, зачіски й, безперечно, до одягу. У багатьох релігійних традиціях існують чіткі норми щодо вигляду вірян у храмі, у повсякденному житті, під час ритуалів і свят. Покривання голови, довжина одягу, ступінь оголеності тіла, допустимість певних кольорів чи орнаментів – усе це стає знаками, за якими релігійна ідентичність розпізнається в публічному просторі [10; 24]. Однак сучасна людина нерідко живе не в монокультурному, а в плюралістичному середовищі, де різні релігійні, національні, субкультурні й професійні ідентичності переплітаються. Міграція, урбанізація, цифрові технології та глобальні медіа створюють ситуацію, коли індивід одночасно включений у кілька культурних полів. Це актуалізує поняття гібридної ідентичності, яке набуло широкого вжитку в постколоніальних, культурних та соціологічних студіях [42; 47].

Під гібридною ідентичністю зазвичай розуміють таку форму самоусвідомлення й самопрезентації, у якій різні культурні, етнічні, релігійні, гендерні та соціальні компоненти не просто співіснують поряд, а взаємодіють, переплітаються й утворюють нову якість. Гібридність не означає механічної суми «частин»; це радше результат діалогу, напруження, іноді конфлікту між різними кодами, що змушує людину постійно переосмислювати свою позицію й образ «Я». Така ідентичність може виникати внаслідок міжкультурних шлюбів, досвіду міграції, навчання чи

роботи за кордоном, проживання в мультикультурному місті, участі в кількох спільнотах – наприклад, одночасно релігійній, професійній, мистецькій [45].

У сфері моди гібридна ідентичність проявляється особливо виразно. Людина, яка належить до певної релігії, може водночас бути включеною у глобальну fashion-культуру, відслідковувати тренди, орієнтуватися на світові бренди, споживати контент соціальних мереж і зразки масової культури. У результаті на рівні одягу виникають образи, де традиційні релігійні норми скромності поєднуються з елементами streetwear, спортивного стилю, high fashion чи локальної дизайнерської продукції. Хустка або хіджаб можуть комбінуватися з джинсами й кросівками, класична сукня – із сучасними принтами, традиційний орнамент – з актуальним силуетом. Такі поєднання є зовнішнім проявом гібридної ідентичності, в якій релігійна належність не зникає, а взаємодіє з іншими вимірами «Я» [33; 55].

Сучасні гуманітарні дослідження наголошують, що гібридна ідентичність має амбівалентний характер. З одного боку, вона відкриває простір свободи: людина може вибудовувати власний стиль, не відмовляючись від релігійних переконань, але інтерпретуючи їх по-своєму; може одночасно відчувати себе частиною глобальної модної спільноти та конкретної конфесійної чи національної групи. З іншого боку, гібридність часто супроводжується внутрішньою напругою й зовнішніми конфліктами: суспільство або релігійна спільнота може сприймати такі поєднання як «занадто світські» чи, навпаки, як «занадто релігійні», виникає ризик стигматизації, непорозумінь, критики [38].

У цьому контексті особливої уваги заслуговують сучасні дизайн-практики, спрямовані на роботу з релігійними символами, традиційним вбранням і кодами скромності. Дизайнер, що працює в полі моди, фактично стає посередником між різними світами: з одного боку, між релігійною традицією, яка несе усталені норми зовнішнього вигляду, з іншого – між глобальною індустрією моди, орієнтованою на інновацію, експеримент і візуальну виразність. Саме тут виникає потреба в усвідомленому підході до

гібридної ідентичності: важливо не тільки побачити її як стилістичну можливість, а й зрозуміти її культурний, духовний та етичний виміри [30; 57].

Для дослідження гібридної ідентичності моди в контексті різних релігій важливими є кілька аспектів. По-перше, необхідно враховувати, що ідентичність не зводиться до зовнішнього вигляду, але одяг є одним із найбільш видимих і доступних способів її репрезентації. По-друге, слід розрізняти різні рівні гібридності: від поверхневої стилізації (коли релігійні мотиви використовуються як «екзотичний декор») до глибокої інтеграції духовних смислів у концепцію колекції. По-третє, важливо бачити не лише індивідуальний, але й соціальний вимір гібридної ідентичності: як такі образи впливають на сприйняття релігійних спільнот у суспільстві, як вони вписуються в дискусії про свободу віросповідання, гендерну рівність, права людини [42; 54].

Отже, поняття ідентичності та гібридної ідентичності в сучасних гуманітарних науках дають теоретичний фундамент для осмислення того, як мода стає полем, де релігійні, культурні та соціальні коди не просто співіснують, а взаємодіють, утворюючи нові форми самовираження. Для освітньо-професійної програми «Концептуальний дизайн в індустрії моди» таке розуміння є принциповим, адже дозволяє формувати професійну позицію дизайнера, здатного працювати з гібридними ідентичностями відповідально, етично та творчо. Подальші підрозділи першого розділу будуть спрямовані на конкретизацію цих підходів у площині моди як соціокультурного феномену та аналізу релігії, сакральних кодів і скромної моди в сучасних дизайн-практиках [26].

1.2. Мода як соціокультурний феномен і засіб конструювання ідентичності

Мода є складним соціокультурним феноменом, який поєднує естетичні, економічні, комунікативні та символічні виміри. Її важко звести лише до змін одягу чи сезонної варіації силуетів, оскільки мода відображає глибинні

процеси, що відбуваються в суспільстві: трансформації цінностей, уявлень про тіло, гендер, статус, владу, норму та девіацію [26].

У класичних соціологічних і культурологічних підходах мода розглядається як механізм соціальної диференціації та комунікації. Вона позначає межі між «своїми» та «іншими», між «модерним» і «застарілим», між престижним і маргінальним. Через вибір одягу людина не тільки задовольняє утилітарні потреби, а й демонструє належність до певного стилю життя, формує образ «Я», комунікує з іншими на невербальному рівні. Одяг, взуття, аксесуари, зачіска та макіяж стають знаками, що кодують ідентичність у публічному просторі [48].

Мода тісно пов’язана з поняттям статусу й капіталів – економічного, соціального, культурного та символічного. Володіння певними брендами, доступ до ексклюзивних колекцій, знання «правильних» поєднань силуетів і фактур, орієнтація в актуальних трендах стають ресурсом, який може підвищувати соціальний престиж. Водночас мода не обмежується елітарними практиками: мас-маркет, fast fashion, вулична мода, секонд-хенди, DIY-культура й апсайклінг формують альтернативні стратегії самопрезентації, де споживання поєднується з критикою надмірності, екологічною свідомістю та соціальною чутливістю [37].

У контексті конструювання ідентичності важливо підкреслити, що мода не лише відображає вже сформовані соціальні ролі, а й активно створює нові моделі суб’єктності. Через появу нових силуетів, гендерно-нейтральних колекцій, переосмислення «класичних» ділових чи урочистих стилів відбувається перегляд традиційних уявлень про те, як «повинні» виглядати жінка чи чоловік, представник певної професії або вікової групи. Мода стає полем, де експериментують із гендером, тілесністю, віком, ролями – де норму можна не тільки підтримувати, а й підважувати [41].

Особливу роль відіграє медіалізація моди. Соціальні мережі, платформи для обміну фотографіями, онлайн-журнали й стрімінгові сервіси створюють нові умови для формування ідентичностей. Людина більше не є

пасивним споживачем модних образів, які транслюють подіуми чи глянцеві видання: вона сама виробляє контент, створює луки, публікує їх, отримує реакції та оцінки. Так формуються мікроспільноти – за інтересами, стилістичними вподобаннями, релігійними переконаннями, політичними позиціями. Фешн-блогерки, інфлюенсерки в сфері скромної моди, активістки та митці дедалі більше впливають на те, як інтерпретується мода й які ідентичності стають видимими [29; 35].

Важливим є й те, що мода завжди функціонує в полі напруги між індивідуалізацією та колективністю. З одного боку, сучасна культура спонукає до унікальності, самовираження, пошуку «свого стилю». З іншого боку, будь-який стиль формується в межах певних групових кодів: субкультур, релігійних спільнот, національних традицій, професійних середовищ. Вибір одягу завжди співвідноситься з очікуваннями інших, з усталеними нормами пристойності або, навпаки, провокативності [27].

У релігійних контекстах ця напруга проявляється особливо чітко. Багато віровчень мають усталені норми скромності, регламентації оголеності, прикриття тіла, типів дозволених прикрас. Водночас віруючі не живуть у вакуумі: вони є частиною світського суспільства, працюють, навчаються, комунікують у глобальних цифрових просторах. Унаслідок цього мода стає одним із ключових механізмів узгодження релігійної ідентичності з іншими вимірами «Я» – професійним, гендерним, національним, віковим, субкультурним [38].

Для дизайнерів одягу така ситуація означає розширення відповідальності: проєктуючи колекції, вони мають враховувати не лише естетичні тенденції й комерційні запити, а й ціннісні та світоглядні орієнтири аудиторії. Мова моди стає інструментом міжкультурного та міжрелігійного діалогу, але водночас може бути джерелом конфліктів, якщо релігійні символи використовуються поверхнево, без розуміння їхнього значення для віруючих спільнот [39; 47].

Таким чином, мода як соціокультурний феномен є одним із центральних механізмів конструювання та репрезентації ідентичності в сучасному світі. Саме через моду гібридні ідентичності – у тому числі й релігійно зумовлені – набувають видимої, візуально відчитуваної форми, перетворюючись на образи, що циркулюють у публічному просторі й впливають на уявлення про норму, іншість і прийнятність [26; 48].

1.3. Релігія, сакральні коди та скромна мода (modest fashion) у сучасних культурологічних і дизайн-студіях

Релігія традиційно визначала не лише систему вірувань і ритуалів, а й повсякденні практики, пов’язані з тілом, одягом, прикрашанням і виявами скромності. У багатьох традиціях одяг виступає своєрідним «текстом віри», в якому закодовано уявлення про святе і профанне, допустиме та заборонене, про відмінність між релігійним та світським простором. Поняття сакрального коду включає не тільки символи у вузькому значенні (хрест, зірка Давида, півмісяць тощо), а й форми силуету, ступінь закритості тіла, колористику, типи тканин, орнаментальні мотиви [30; 10].

У християнстві, ісламі, юдаїзмі та ряді інших релігій існують норми, що регулюють вигляд віруючих, особливо під час богослужінь, ритуалів і сакральних подій. Наприклад, покривання голови жінками у християнській та мусульманській традиціях має не тільки естетичне, а й богословське обґрунтування; чоловічі костюми священнослужителів відтворюють ієрархію, роль, сакральний статус. У юдаїзмі специфіка одягу ортодоксальних спільнот (кіпа, таліт, певні варіанти зачісок та борід) символізує відданість заповідям і відмежування від світського середовища [57; 51].

Сучасні культурологічні та антропологічні дослідження наголошують, що релігійний одяг не можна розуміти як «застиглу» традицію. Навпаки, він постійно перебуває в стані інтерпретації й переінтерпретації. Віруючі в різних країнах знаходять власні способи поєднувати вимоги скромності з

локальними модними трендами, кліматичними умовами, професійними обставинами, а також із медіальними образами, які циркулюють у глобальних мережах [44; 50; 55].

У цьому контексті сформувався феномен скромної моди (modest fashion), який вийшов за межі суто релігійного дискурсу. Під modest fashion розуміють стильові та дизайн-практики, орієнтовані на прикриття певних частин тіла, уникнення надмірної оголеності та акцентування внутрішньої гідності людини, а не експлуатації її тілесності. Водночас скромна мода не заперечує краси, стилю чи креативності: навпаки, вона пропонує альтернативну естетику, де цінуються благородні силуети, вишукані тканини, нюансна робота з кольором та фактурою, увага до деталей [36; 28].

Modest fashion стала міжнародним трендом, що виходить за межі окремих релігійних спільнот. На світових подіумах з'являються колекції, де представлені довгі сукні, плащі, накидки, хустки, каптури та інші елементи, які відповідають критеріям скромності. Розвиваються бренди, що спеціалізуються на скромній моді для мусульманок, християнок, юдейок, а також для жінок, які з різних особистісних мотивів обирають більш закритий одяг без прямої прив'язки до релігії [54; 40].

У науковому дискурсі modest fashion часто розглядається як простір перетину релігійної ідентичності, гендерної суб'єктності та медіальної видимості. Для багатьох жінок скромний одяг стає не знаком примусового підкорення нормам, а інструментом самоствердження, проявом власного розуміння віри, гідності й краси. Блогерки та інфлюенсерки у сфері скромної моди демонструють, як можна творчо працювати з релігійними кодами, формуючи при цьому привабливі, сучасні, впевнені образи [29; 55].

У той самий час використання релігійних символів і елементів традиційного одягу у світській моді породжує етичні та культурні питання. Дизайнери, які включають у колекції мотиви, пов'язані з релігією, мають усвідомлювати, що ці елементи несуть глибинні духовні значення для конкретних спільнот. Без розуміння контексту та діалогу з носіями традиції

існує ризик культурної апропріації, коли сакральні символи перетворюються на декоративні «екзотичні» деталі, відірвані від їхнього першопочаткового сенсу [42; 39].

Для програм підготовки дизайнерів, таких як ОПП «Концептуальний дизайн в індустрії моди», це означає необхідність формування культурної компетентності та етичної чутливості. Майбутній дизайнер повинен не лише знати стилістичні можливості релігійних кодів, а й розуміти богословське й культурне підґрунтя практик скромності, символіки кольорів, форм та орнаментів. Саме тоді можлива продуктивна робота з гібридною ідентичністю – коли релігійні мотиви не редукуються до декору, а стають частиною осмисленої концепції, що поважає ідентичність спільноти [6; 25].

Отже, релігія, сакральні коди й скромна мода утворюють складне поле взаємодії духовних, культурних і візуальних практик. Сучасні культурологічні та дизайн-студії підкреслюють, що в цьому полі народжуються нові форми гібридної ідентичності, де віра й належність до традиції поєднуються з вимогами сучасного життя, прагненням до самовираження і сприйняттям себе як частини глобальної модної спільноти [47; 57].

1.4. Теоретичні підходи до аналізу взаємодії релігії та моди

Для ґрунтовного дослідження гібридної ідентичності моди в контексті різних релігій необхідно окреслити теоретичні підходи, що дозволяють аналізувати взаємодію релігії та моди не лише на рівні опису, а й на рівні інтерпретації смислів [48].

По-перше, важливим є соціологічний підхід, у межах якого мода розглядається як механізм соціальної стратифікації, комунікації та відтворення влади. З цієї точки зору релігійний одяг виступає не тільки знаком духовної належності, а й інструментом соціальної диференціації: він може відмежовувати віруючих від секулярної більшості, маркувати рівень побожності, статус у релігійній ієрархії, стосунок до традиції чи реформ.

Соціологічний аналіз дозволяє простежити, як змінюється сприйняття релігійного вбрання в різних суспільствах, як воно пов’язане зі стереотипами, дискримінацією або, навпаки, із зростанням поваги до культурної різноманітності [54; 50].

По-друге, значущим є культурологічний та антропологічний підхід, що фокусується на одязі як частині системи символів, ритуалів і практик повсякденного життя. Тут релігійна мода аналізується в контексті обрядів, свят, сезонних циклів, перехідних ритуалів (ініціації, шлюбу, поховання). Досліджуються локальні форми вбрання, їхня історична еволюція, взаємодія з іншими культурами, «шари пам’яті», закладені в крої, орнаментах, матеріалах. Саме антропологічні підходи дали багатий емпіричний матеріал про те, як релігійні спільноти адаптують вимоги скромності до умов міста, праці, освіти, міграції [3; 9].

По-третє, важливу роль відіграє семіотичний та візуально-комунікативний підхід. В його межах одяг трактують як текст, що складається із знаків і кодів, які можна «читати» й інтерпретувати. Релігійні символи, кольори, композиційні рішення розглядаються як елементи мови, через яку віруючий спілкується з Богом, спільнотою та суспільством. Семіотичний аналіз дає змогу зрозуміти, як одна й та сама форма (наприклад, хустка) може мати різні значення в різних контекстах: від знака покори й традиції до маркера політичного протесту або феміністичної самореалізації [36].

По-четверте, у дослідженні гібридної ідентичності великого значення набуває постколоніальний і гендерний підходи. Постколоніальні студії звертають увагу на те, як модні образи «іншого» (насамперед східного, мусульманського, етнічного) конструювалися через призму західного погляду, часто як екзотичні, підлеглі чи загрозливі. Гендерні студії аналізують, як через норми скромності й заборони на оголення тіла регулюється жіноча суб’єктність, як релігійний одяг може бути як

інструментом контролю, так і ресурсом самоповаги, солідарності, колективного опору [42; 38].

По-п’яте, у межах дизайн-досліджень формується проектно-орієнтований підхід, де взаємодія релігії та моди розглядається через призму конкретних колекцій, брендів і авторських концепцій. Дизайнер тут не лише спостерігач, а й активний учасник процесу, який створює нові образи, інтерпретує традиційні коди, пропонує аудиторії альтернативні моделі вигляду. Проектно-орієнтований підхід поєднує теоретичний аналіз з практичним експериментом: у ході розробки колекції дизайнер перевіряє, які рішення викликають резонанс у аудиторії, які сприяють порозумінню, а які, навпаки, призводять до непорозумінь чи критики [25; 32].

Синтез цих підходів дозволяє комплексно дослідити гібридну ідентичність моди в контексті різних релігій. Соціологічний і культурологічний аналіз дають розуміння ширшого соціального й історичного тла; семіотичний – інструментарій для «читання» візуальних кодів; постколоніальний і гендерний – чутливість до владних відносин, нерівностей і можливостей емансипації; дизайн-підхід – рамку для практичного втілення теоретичних висновків у конкретному авторському проєкті [41; 47].

Висновки до розділу 1

У першому розділі було окреслено теоретико-методологічні засади дослідження гібридної ідентичності моди в контексті різних релігій. Проаналізовано поняття ідентичності та гібридної ідентичності в сучасних гуманітарних науках, показано їх динамічний, процесуальний характер, зумовлений глобалізацією, міграцією, медіалізацією та культурним плюралізмом.

З’ясовано, що мода виступає одним із ключових механізмів конструювання та візуальної репрезентації ідентичності. Вона не лише відображає соціальні ролі та групові належності, а й створює нові моделі

суб’єктності, відкриваючи простір для експериментів із тілесністю, гендером, віком, професійними й релігійними статусами. Особлива роль у цьому процесі належить медійному середовищу, яке посилює видимість різних стилів і дозволяє індивідам активно брати участь у виробництві модного контенту.

Показано, що релігія формує особливий пласт ідентичності, який має виразний тілесно-візуальний вимір. Сакральні коди – форми, силуети, колористика, орнаменти, ступінь закритості тіла – стають знаками релігійної належності, відданості традиції та участі в духовному житті спільноти. Водночас у сучасному світі ці коди не залишаються незмінними: вони переосмислюються в контексті повсякденних потреб, професійної діяльності, міського способу життя, впливу глобальної модної індустрії.

Особливу увагу приділено феномену скромної моди (modest fashion) як простору, де релігійні норми та сучасні модні практики взаємодіють найбільш інтенсивно. Сучасні дослідження показують, що скромна мода може бути не лише інструментом підтримання традиційних норм, а й засобом конструювання нових форм жіночої суб’єктності, самоповаги та солідарності, у тому числі через активність у цифрових медіа.

Узагальнено основні теоретичні підходи до аналізу взаємодії релігії та моди: соціологічний, культурологічний, антропологічний, семіотичний, постколоніальний, гендерний і дизайн-орієнтований. Показано, що лише їх поєднання дозволяє побачити гібридну ідентичність не як випадковий набір стилістичних прийомів, а як складний процес переплетіння духовних, культурних, соціальних і естетичних вимірів.

Перший розділ створює необхідне теоретичне підґрунтя для подальшого аналізу конкретних дизайн-практик скромної моди й авторського концептуального проєкту.

РОЗДІЛ 2.
ДИЗАЙН-ПРАКТИКИ СУЧАСНОЇ МОДИ В КОНТЕКСТІ РІЗНИХ РЕЛІГІЙ

2.1. Історичні моделі взаємодії релігії та моди

Взаємодія релігії та одягу має тривалу історію, у межах якої формувалися сталі візуальні коди побожності, сакральної влади, смирення чи, навпаки, тріумфу віри. Упродовж століть релігійні інституції залишалися одним із головних регуляторів зовнішнього вигляду людини, визначаючи допустимі форми, силуети, ступінь оголеності тіла, матеріали й кольори вбрання для різних станів і ролей – від мирянина до духовенства. На ранніх етапах розвитку європейської культури одяг виконував передусім функцію маркування статусу, конфесійної належності та ступеня причетності до церковної ієрархії: від монашого габіту до пишних літургійних шат єпископату й верхівки духовенства [24].

У добу Середньовіччя релігійний дискурс суттєво визначав і світську моду. Норми скромності, спрямовані на регулювання жіночої тілесності, заборона надмірної оголеності, вимоги до довжини рукавів та подолу суконь були закріплені не лише у проповідницькій літературі, а й у міських статутах та станових регламентах. Сумртуарні закони обмежували використання дорогих тканин, вишивки, коштовностей для представників нижчих станів, що демонструє, наскільки тісно питання моди, моралі та соціальної ієрархії були переплетені між собою [22].

Візуальні коди релігійної належності проявлялися й у специфіці традиційного вбрання різних народів. Українське народне вбрання, наприклад, поєднувало етнічні, локальні й конфесійні маркери: типи головних уборів, манера пов’язування хустки, орнамент сорочки чи керсетки могли вказувати не лише на регіон походження, а й на включеність спільноти у християнську традицію, річний церковний цикл, систему свят і постів.

Аналогічні процеси простежуються в єврейському, мусульманському, індуїстському середовищі, де одяг закріплював конфесійні відмінності та підтримував уявлення про «своїх» і «чужих» [3; 11].

У модерну добу взаємодія релігійних і модних кодів ускладнюється внаслідок урбанізації, секуляризації та формування світського ринку моди. З одного боку, відбувається поступове послаблення прямого контролю церкви над повсякденним одягом, з іншого – релігійні мотиви починають використовуватися у світській моді як джерело стилістичних запозичень і «екзотичних» образів. Уже у XIX–XX ст. дизайнери звертаються до орієнталістичних мотивів, переспівуючи східні, мусульманські й індійські сюжети в рамках європейської haute couture, що стало передумовою пізніших форм культурної апропріації [41; 42].

Кінець XX – початок XXI ст. позначені переходом від жорстких конфесійних кордонів до плюралістичних культурних ландшафтів, у яких релігійні коди співіснують із глобальною fashion-культурою. Міграційні процеси, формування діаспорних спільнот, розвиток мас-медіа й інтернету спричинили ситуацію, в якій традиційні релігійні форми одягу потрапляють у поле глобальної видимості – як у позитивному, так і в конфліктному вимірах. Відповідно, історичні моделі взаємодії релігії та моди трансформуються: від домінування релігійних норм до складних переговорів між сакральним значенням і вимогами сучасного життя, між локальними традиціями та глобалізованим модним ринком [47].

2.2. Основні релігійні традиції та їхній вплив на стиль і символіку одягу в сучасних дизайнерських практиках

Різні релігійні традиції виробили власні підходи до тілесності, скромності та зовнішнього вигляду віруючих, що безпосередньо відбивається на історичних і сучасних формах одягу. Для сучасних дизайнерських практик важливо розуміти не лише зовнішню форму цих кодів, а й їхнє богословське, культурне та соціальне підґрунтя [24].

У християнській традиції одяг історично пов’язаний із мотивами смирення, покаяння, служіння й сакральної ієрархії. Літургійні шати священнослужителів – від єпископських мантій до дияконських стихарів – формують візуальну мову кольорів і силуетів, що кодує церковний рік, тип богослужіння, ранг духовної особи. Жіноча скромність у різних християнських конфесіях трактувалася неоднаково: від обов’язкових головних уборів і довгих спідниць у традиційних спільнотах до більш ліберальних підходів у секуляризованому середовищі. У сучасних дизайнерських практиках мотиви християнської символіки (хрест, нимб, іконографічні сюжети, силуети чернечих габітів) часто інтерпретуються як «висока» духовна естетика, що використовується у колекціях haute couture, театральному та подіумному вбранні [30; 57].

Ісламська традиція формує інший, але не менш розгалужений комплекс норм скромності (хайя), які стосуються як ступеня прикриття тіла, так і загальної манери поведінки. Хіджаб, никаб, абая, джильбаб та інші форми жіночого одягу в різних мусульманських культурах є не лише маркерами релігійної належності, а й засобами вираження локальної ідентичності, класового статусу, естетичних уподобань. У сучасних дизайн-практиках саме ісламський контекст став одним із ключових драйверів розвитку скромної моди (modest fashion): міжнародні бренди та спеціалізовані лейбли розробляють лінійки одягу, що відповідають вимогам скромності й водночас вписуються в глобальні тренди [35; 54].

Юдейська традиція також має чітко окреслені правила щодо зовнішнього вигляду, зокрема у спільнотах ортодоксального й ультраортодоксального юдаїзму. Покривання голови (кіпа, тіхель, шейтель), довгі спідниці, закриті лікті й шия у жіночому одязі, специфічні фасони чоловічих костюмів, пальт і капелюхів позначають не лише релігійну, а й групову ідентичність (хасидські, литвакські, модерні спільноти). Сучасні дизайнерські інтерпретації юдейських мотивів – як у середовищі релігійних брендів, так і в роботах світських дизайнерів – демонструють широкий

спектр підходів: від максимально традиційного крою з актуальними тканинами до гібридних образів, де елементи синагогального одягу поєднуються з вуличною модою [56].

У контексті східних релігій (індуїзм, буддизм та пов’язані з ними духовні практики) одяг часто виконує функцію маркера духовного статусу, кастової приналежності, участі в ритуалах. Саарі, дхоті, курта, роби ченців, ритуальні шалі – все це стало джерелом натхнення для світових дизайнерів, які інтерпретують драпіровки, орнаменти й кольорові символіки у власних колекціях. Однак тут особливо гостро постає питання межі між поважливим діалогом і поверхневою екзотизацією, коли елементи священного одягу вириваються з контексту та перетворюються на декоративні деталі [41; 42].

Таким чином, основні релігійні традиції формують різні, але співмірні за значущістю комплекси візуальних кодів, які стають важливим ресурсом для сучасних дизайнерських практик. Для гібридної ідентичності моди характерне саме активне перетинання цих кодів, їхнє «перекладання» з одного культурного поля в інше, що створює як можливості для нових естетичних рішень, так і ризики етичних конфліктів [41].

2.3. Трансформація традиційного одягу: сучасні дизайнерські інтерпретації

Трансформація традиційного вбрання в сучасній моді відбувається у кількох ключових напрямах, пов’язаних із гібридизацією форм, матеріалів та символіки. Один із них – переосмислення релігійно маркованих елементів у межах концептуальних колекцій, де дизайнери використовують форми чернечих габітів, плащ-палат, накидок, традиційних головних уборів як основу для створення нових силуетів. У таких випадках відбувається свідоме «перенесення» сакральної форми в світський контекст, що може супроводжуватися або загостренням духовного змісту (критичний, рефлексивний проєкт), або його нейтралізацією (естетизація без глибокого змісту) [30].

Інший важливий напрям – інтерпретація національних форм костюма, які одночасно несуть етнічні й релігійні сенси. Український традиційний одяг – вишивані сорочки, керсетки, пояси, очіпки та вінки – у сучасній моді виступають не лише як елемент національної ідентичності, а й як частина духовної спадщини, пов’язаної з християнським календарем, обрядовістю, символікою орнаментів. Сучасні українські дизайнери активно переосмислюють ці форми: трансформують крій сорочки, змінюють масштаби орнаменту, комбінують традиційні мотиви з техніками апсайклінгу та використанням інноваційних матеріалів [4; 11].

Схожі процеси відбуваються в мусульманській моді, де традиційні форми – абая, хіджаб, кафтани – модифікуються через запровадження сучасних тканин, конструктивних рішень, елементів спортивного чи мінімалістичного стилю. З’являються гібридні моделі – спортивні хіджаби, «urbanchic» абаї, багатошарові ансамблі, які дозволяють поєднати вимоги скромності з активним міським способом життя. Це не лише розширює можливості самовираження віруючих жінок, а й змінює сприйняття мусульманського одягу в глобальному медіапросторі, демонструючи його як поле модних інновацій, а не лише традиції [28; 44].

Окрему групу становлять дизайнерські інтерпретації, пов’язані з церковними й синагогальними шатами. Деякі бренди працюють із мотивами орнаментів, золотої вишивки, барокових силуетів, характерних для католицьких літургійних костюмів, або з чорно-білою графікою, властивою для хасидського одягу. Тут гібридизація часто набуває характеру візуальної цитати: дизайнер «вбудовує» фрагмент сакрального образу в сучасний силует, створюючи напруження між духовною традицією та світською модою. Подібні практики можуть як відчиняти простір для діалогу, так і викликати критику з боку релігійних спільнот, якщо використання символіки сприймається як неповага чи комерціалізація сакрального [41].

У межах концепції гібридної ідентичності важливим є також феномен «текстильної міграції» – переміщення тканин, мотивів, технологій між

регіонами і культурами. Апсайклінг і ресейлінг старих текстильних виробів, включення фрагментів релігійного вбрання в нові арт-об’єкти чи колекції одягу створюють особливий пласт пам’яті, де матеріал «переказує» історію міграції людини, спільноти, традиції. Така трансформація традиційного одягу вже не є лише стилізацією; вона стає критичним жестом, що рефлексує наслідки війни, переселення, колоніальних практик, зміни статусу релігії в суспільстві [37; 46].

2.4. Приклади брендів і колекцій, що працюють із релігійними мотивами та скромною модою

Емпіричним підґрунтям аналізу гібридної ідентичності моди є кейси конкретних брендів і дизайнерів, які свідомо працюють із релігійними кодами, скромною модою та перетином культурних традицій. Серед світових брендів високої моди можна виокремити колекції, де релігійна символіка й силуети відіграють ключову роль в образотворчій мові подіуму. Деякі будинки моди використовують мотиви католицької іконографії, силуети ренесансного духовенства, барокові орнаменти, цитування сакральних кольорів (білий, пурпуровий, золото, глибокий синій), щоб створити образи «сакральної драми» в межах fashion-шоу [30; 41].

Паралельно формується окремий сегмент modest fashion – бренди, що спеціалізуються на скромному одязі й орієнтуються як на релігійну аудиторію (мусульманки, християнки, юдейки), так і на жінок, які з особистісних причин обирають закритіші силуети. Для цих брендів характерне поєднання довгих суконь, накидок, широких брюк, тунік із сучасними принтами, трендовими кольоровими палітрами, технологічними тканинами. Відбувається активна робота з багатошаровістю, асиметрією, об’ємними формами, що дозволяє створювати модні, але скромні образи, придатні як для повсякденного життя, так і для публічних виступів, роботи, навчання [54].

Важливу роль у популяризації скромної моди відіграють блогерки, інфлюенсерки та онлайн-спільноти, які презентують власні стилістичні інтерпретації релігійних кодів. Вони виступають посередницями між традиційними нормами скромності й глобальними трендами, демонструючи, як хіджаб, тюрбан, довга сукня чи спідниця можуть поєднуватися зі світовими брендами, вуличною модою чи sustainable-fashion. Таким чином, дизайн-практики моди виходять за межі подіуму, переносяться в цифрові простори, де кожна користувачка може стати авторкою гібридної ідентичності – між вірою, культурою й глобальним світом [35; 43].

У єврейському контексті прикладом можуть бути бренди й дизайнерки, орієнтовані на ортодоксальні спільноти, які розробляють колекції в межах халактичних норм, але з урахуванням сучасних тенденцій кольору, фактури, крою. Вони пропонують альтернативу як суворо традиційним формам, так і повністю секуляризованим стилям, сприяючи формуванню нових моделей жіночої суб'єктності – побожної, але модерної, відкритої до світу, але вкоріненої в традиції [56].

Окремий блок становлять українські та європейські бренди, які звертаються до релігійних мотивів у контексті осмислення історичної пам'яті, війни, травми, міграції. Використання мотивів хрестів, іконописних образів, фрагментів церковного текстилю, цитування форм священничих шат чи чернечих габітів стає інструментом художнього висловлювання про досвід руйнування й відновлення спільноти, про пошук нової ідентичності на перетині національного й релігійного. У таких проєктах гібридна ідентичність моди проявляється не лише як стилістичний ефект, а як критична рефлексія над роллю віри та традиції в сучасному суспільстві [23; 26].

2.5. Український контекст гібридної ідентичності моди в релігійному вимірі

Український контекст є особливо важливим для дослідження гібридної ідентичності моди, оскільки поєднує кілька нашарувань: багату традицію

народного одягу, християнську конфесійну різноманітність, радянський досвід секуляризації, пострадянське відродження релігійності та сучасну ситуацію війни й масової міграції. Традиційний одяг українців – із його вишиваними сорочками, керсетками, плахтами, намистами – завжди був переплетений із релігійним календарем, обрядовими практиками, сакральною семантикою кольорів і мотивів [3; 4].

У XXI ст. вишиванка стала не лише етнічним, а й політичним і духовним символом, що репрезентує належність до української спільноти, підтримку незалежності, солідарність із воюючою країною. Її використання в колекціях сучасних дизайнерів, у тому числі тих, що працюють у сегменті conceptual fashion, часто поєднується з цитуванням християнських мотивів, іконографії, символіки хреста, образів святих. Таким чином, у сучасних українських дизайн-практиках народний костюм і релігійні коди формують єдине поле, де вибудовується нова гібридна ідентичність – національно-релігійна, травматично позначена війною, орієнтована на міжнародний діалог [19; 26].

Важливою є також взаємодія української моди з глобальними трендами modest fashion. Частина українських дизайнерів розробляє колекції, які поєднують закриті силуети, багатошаровість, стриману колористику з елементами народної вишивки, крою, орнаментів. Для значної частини аудиторії такий одяг стає способом інтегрувати візуальні коди віри й традиції в контекст сучасного міського життя, не відмовляючись від власної релігійної чи культурної належності [26; 41].

Ситуація повномасштабної війни посилила запит на осмислення духовної ідентичності через моду. З’являються колекції, що працюють із мотивами захисної символіки, ангельських фігур, цитат із молитов, зображень храмів та ікон, руйнації й відновлення сакральних просторів. У таких практиках мода стає своєрідним «польовим щоденником» духовного досвіду спільноти, де гібридна ідентичність поєднує релігійне, національне, травматичне й емансипативне виміри [12; 19].

Для освітньо-професійної програми «Концептуальний дизайн в індустрії моди» український контекст є не лише «фоном», а й полем практичного застосування теоретичних підходів до гібридної ідентичності. Саме тут можна апробувати етичні стратегії роботи з релігійними кодами, осмислити межі використання сакральних мотивів, випрацювати методи діалогу між традицією та інновацією, між локальним і глобальним [1; 25].

Висновки до другого розділу

У другому розділі було проаналізовано дизайн-практики сучасної моди в контексті різних релігій із фокусом на гібридних формах ідентичності, що виникають на перетині віри, культури та глобалізованого модного ринку. Показано, що історична взаємодія релігії й одягу створила потужний пласт сакральних кодів, які й сьогодні визначають форми, силуети, колористику та орнаменти в релігійно маркованому вбранні.

Проаналізовано, як основні релігійні традиції – християнство, іслам, юдаїзм, східні духовні практики – формують різні комплекси норм скромності й зовнішнього вигляду, що стають ресурсом для сучасних дизайнерських інтерпретацій. Підкреслено, що ці інтерпретації варіюються від глибоко рефлексивних до поверхнево-стилізаційних, і саме ступінь усвідомлення духовного й культурного контексту визначає етичну прийнятність дизайнерських рішень.

Розглянуто трансформацію традиційного одягу в сучасній моді: від переосмислення національного та релігійного вбрання до феномену «текстильної міграції», пов’язаної з апсайклінгом, ресейлінгом і включенням фрагментів сакрального текстилю в нові арт-проєкти. Показано, що такі практики здатні як збагачувати візуальну мову моди, так і ставати інструментом критичної рефлексії над історичною пам’яттю, війною, міграцією та колоніальними спадщинами.

Особливу увагу приділено кейсам брендів і дизайнерів, що працюють із релігійними мотивами та скромною модою: від сегмента haute couture до

спеціалізованих modest fashion брендів і локальних виробників. Підкреслено роль блогерок, інфлюенсерок і онлайн-спільнот у формуванні нових моделей скромної, але модної жіночої суб’єктності, де релігійна належність не заперечує, а підтримує креативність і самовираження.

Український контекст розглянуто як простір формування особливої гібридної ідентичності, у якій перехрещуються народно-релігійні традиції, досвід колоніалізму, радянської секуляризації, сучасної війни та інтеграції в глобальний модний простір. Показано, що українські дизайн-практики моди активно працюють із поєднанням національних і релігійних кодів, створюючи колекції, в яких вишиванка, християнська символіка й образи війни утворюють нову, багатошарову мову одягу.

РОЗДІЛ 3.
КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ДИЗАЙН-ПРОЄКТ КОЛЕКЦІЇ, ЩО РЕПРЕЗЕНТУЄ ГІБРИДНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ МОДИ В КОНТЕКСТІ РІЗНИХ РЕЛІГІЙ

3.1. Обґрунтування ідеї, мети та завдань авторського дизайн-проєкту

Авторський дизайн-проєкт колекції, присвяченої гібридній ідентичності моди в контексті різних релігій, ґрунтується на розумінні одягу як складної системи візуальних, семантичних та культурних кодів, що беруть участь у конструюванні особистої та колективної ідентичності. Одяг тут розглядається не лише як утилітарний об’єкт, а як своєрідний «текст», у якому зчитуються уявлення про тіло, духовність, належність до спільноти, соціальний статус і життєву позицію людини.

Вихідною позицією для проєкту є усвідомлення того, що в сучасних суспільствах ідентичність дедалі частіше має гібридний характер: релігійні, національні, гендерні, професійні та субкультурні виміри не просто співіснують, а переплітаються, утворюючи складні конфігурації «Я». У глобалізованому медійному просторі віруюча людина водночас є користувачем соціальних мереж, споживачем модного контенту, учасником локальних та транснаціональних спільнот, що неминуче відбивається в її зовнішньому вигляді. Саме ця внутрішня напруга між «традиційним» та «сучасним», «релігійним» та «публічним», «скромним» та «видимим» і стає концептуальним ядром колекції.

Особливо показовим цей процес є для жіночої ідентичності. У багатьох релігійних традиціях жіноча тілесність опиняється в центрі норм скромності, регламентації вигляду, приписів щодо покривання тіла, голови, волосся. Водночас сучасні жінки активно включені в освіту, професійне життя, громадську діяльність, креативні індустрії, де від них очікується візуальна присутність і певний рівень відповідності вимогам модного середовища.

Колекція покликана дати художню відповідь на питання: як можливо поєднати релігійну скромність і професійну активність, духовну ідентичність і приналежність до глобальної модної культури.

Обрана тема безпосередньо співвідноситься з міжнародним дискурсом скромної моди (modest fashion), у межах якого формується альтернативна модель модності, орієнтована не на демонстрацію тіла, а на його етично виважене, охайне, естетично цілісне подання. Дослідження сучасних практик modest fashion показують, що для багатьох мусульманок, християнок чи юдейок скромний одяг стає засобом самоствердження, можливістю сформулювати власне бачення краси й духовності, а не лише знаком підкорення нормам спільноти. Авторський проєкт звертається до цього досвіду, але водночас ставить завдання вийти за межі окремої конфесійної традиції й побачити гібридну ідентичність як простір діалогу різних релігійних і культурних кодів.

Додатковим чинником актуальності є український контекст, у якому поєднуються процеси воєнного досвіду, міграції, посилення релігійної та національної свідомості, переосмислення традиційного вбрання й народної символіки в сучасній моді. Українська мода періоду незалежності демонструє активний інтерес до етнокодів - вишивки, силуетів, орнаментів, але водночас прагне інтегруватися в глобальне fashion-поле, де скромна мода та релігійні мотиви також відіграють важливу роль. Колекція, що репрезентує гібридну ідентичність у релігійному вимірі, природно вписується в ці процеси й пропонує ще один напрям професійної рефлексії для українських дизайнерів.

Авторський дизайн-проєкт пов’язаний і з освітнім виміром підготовки майбутніх дизайнерів за ОПП «Концептуальний дизайн в індустрії моди». Сучасний дизайнер працює в ситуації, коли необхідно не лише знати техніку крою та модні тенденції, а й бути готовим до міжкультурної комунікації, етичних викликів, пов’язаних із використанням релігійних символів, та відповідальності за візуальні наративи, які він створює. Колекція виступає

навчальним кейсом: вона демонструє можливість поєднати концептуальне мислення, повагу до релігійних традицій і мову сучасного дизайну одягу.

Мета авторського дизайн-проєкту полягає в тому, щоб теоретично обґрунтувати й практично реалізувати колекцію одягу, яка репрезентує гібридну ідентичність моди в контексті різних релігій, інтегруючи принципи скромної моди, релігійні сакральні коди та актуальні тенденції світової та української модної індустрії. Колекція має показати, що релігійно вмотивована скромність не суперечить творчості, індивідуальності й відчуттю сучасності, а навпаки – може ставати джерелом нових формотворчих рішень і глибших смислових шарів образу.

Для реалізації мети було сформульовано низку взаємопов'язаних завдань. По-перше, необхідно проаналізувати релігійні та культурні коди зовнішнього вигляду жінки в основних традиціях, що є фокусом дослідження (християнство, іслам, юдаїзм, український народний костюм), зокрема норми скромності, вимоги до покривання тіла, символіка кольорів і форм. Це завдання передбачає критичне осмислення того, як у цих традиціях вибудовувалися й сьогодні переосмислюються моделі «належного» жіночого вигляду.

По-друге, потрібно виокремити спільні засади скромності й ті аспекти, в яких релігійні норми можуть бути взаємодоповнювальними, а не конфліктними. Йдеться, зокрема, про цінування внутрішньої гідності, стриманості, відмову від надмірної демонстративності тілесності, увагу до охайності та цілісності образу. Це дозволяє сформувати етичну рамку колекції, у межах якої гібридність не означає змішування «всього з усім», а ґрунтується на пошуку точок перетину цінностей.

По-третє, важливим завданням є формування концепції гібридної ідентичності колекції, де релігійні мотиви й етнокоди поєднуються із сучасною естетикою, мінімалістичними та структурними формами, притаманними концептуальному дизайну одягу. Потрібно визначити, які саме релігійні та культурні елементи доцільно залучати - на рівні силуету,

фактури, колористики, декору - й у якій мірі вони мають бути впізнаваними чи, навпаки, трансформованими в більш абстрактні формотворчі рішення.

По-четверте, проєкт ставить завдання розробити художньо-конструктивні рішення моделей колекції, які забезпечують відповідність принципам скромної моди та водночас відповідають професійним вимогам до сучасного дизайну одягу. Це передбачає вибір типів силуетів, рівня багатошаровості, характеру ліній, конструктивних членувань, способів трансформації, що дозволяють адаптувати образ під різні контексти носіння – від релігійно маркованих ситуацій до повсякденного міського середовища.

По-п’яте, необхідно підібрати матеріали, текстури й колірні рішення, які будуть резонувати з ідеєю гібридної ідентичності. Натуральні та змішані тканини, стримані, але глибокі кольори, контраст між матовими й злегка блискучими поверхнями, можливе використання стилізованих орнаментальних мотивів мають створювати враження вишуканої скромності, де цінується не ефектність заради ефектності, а продумана символічна насиченість образу.

По-шосте, важливою складовою проєкту є розробка системи візуальної комунікації колекції: мудборд як інструмент візуального формування ідеї, лукбук як засіб презентації готових образів, подіумна або експозиційна подача як спосіб перетворення колекції на цілісний наратив про гібридну ідентичність. Тут постає завдання продумати, в якому просторі, з якою пластикою моделей, з якою ритмікою образів колекція буде найбільш переконливо розкривати свою концепцію.

По-сьоме, одним із завдань є інтеграція результатів проєкту в освітній та професійний контекст. Авторська колекція має не лише демонструвати сформованість дизайнерських компетентностей конкретної здобувачки, а й виступати методичним ресурсом для обговорення на заняттях з теорії моди, дизайну одягу, культурології, а також слугувати підґрунтям для розвитку подальших проєктів, пов’язаних із релігійною тематикою та скромною модою.

Отже, обґрунтування авторського дизайн-проєкту показує, що колекція, яка репрезентує гібридну ідентичність моди в контексті різних релігій, має не лише творчо-естетичне, а й світоглядне, етичне, освітнє значення. Вона покликана продемонструвати можливість відповідального й професійно виваженого опрацювання релігійних кодів у сучасному дизайні одягу, відкриваючи для майбутнього дизайнера простір роботи з багаторівневою ідентичністю та культурною різноманітністю.

3.2. Концептуально-образне рішення колекції: джерела натхнення, релігійні й культурні коди

Концептуально-образна побудова авторської колекції ґрунтується на пошуку точок перетину між релігійними традиціями, локальними культурними кодами, сучасною модною мовою та феноменом гібридної ідентичності. Основою слугує підхід, згідно з яким одяг розглядається як система знаків і символів, що передають цінності спільноти, уявлення про скромність, тілесність та духовну гідність людини. У межах концепції важливим стає не механічне поєднання зовнішніх атрибутів різних релігій, а виявлення їхньої глибинної семантики, перетвореної на сучасну дизайнерську мову.

Джерелами натхнення виступають три релігійні традиції – християнська, мусульманська та юдейська – та українська етнокультурна спадщина, що дозволяє розширити поле гібридної ідентичності до багаторівневого міжрелігійного міжкультурного діалогу. Український контекст актуальний тим, що саме українська мода XXI ст. активно взаємодіє з етнокодами, трансформуючи їх у сучасні силуети й візуальні системи. При цьому традиційні мотиви виступають не як декор, а як маркери історичної пам’яті та культурної стійкості.

У християнській традиції ключовими візуальними кодами, що надихають концепцію колекції, є стриманість, вертикальні силуети, монохромні або приглушені кольори, а також символи, пов'язані з ідеєю

світла як духовного начала. Історичне вбрання черниць і світських жінок ранньомодерної Європи демонструє мову закритих форм і мінімалізму, що трансформується у сучасні дизайнерські рішення, забезпечуючи баланс між скромністю й виразністю. Мотив вертикалі стає в колекції метафорою духовного спрямування, внутрішньої зібраності та самодисципліни.

Мусульманська традиція стає джерелом натхнення через свої форми багатошаровості, плавності ліній, ритмічних драпіровок та акцент на гармонійному окресленні тіла без його підкреслення. Сучасні дослідження скромної моди показують, що саме мусульманський fashion-сегмент став каталізатором глобального руху modest fashion, який запропонував змістовну альтернативу оголеності, переорієнтувавши поняття краси на благородство силуету й витонченість тканин. Звідси в колекції беруться прийоми плавних переходів, м'яких фактур, збалансованої багатошаровості, що створюють ефект об'ємності без тяжкості.

У юдейській традиції джерелом для дизайнерського переосмислення слугують стримані, проте вишукані силуети, що передають цінності скромності, сімейності та спільноти. Особливо цінним є мотив взаємодії темного та світлого кольору, який у сучасній культурній інтерпретації набуває значення поєднання внутрішньої дисципліни та відкритості до світу. Сучасні дослідження моди ортодоксальних юдейок наголошують на тому, що навіть дуже регламентований одяг не виключає індивідуальності, а навпаки, може сприяти появі витончених форм самовираження.

Українська етнічна традиція слугує четвертим стрижнем гібридної образної системи. Її внесок полягає не у прямому цитуванні вишивок чи традиційних елементів, а в інтерпретації засадничих категорій: гармонія пропорцій, акцент на плечовій зоні, вертикально-горизонтальна структура композиції, стримана, але насичена колористика. Український народний костюм вирізняється логічністю конструкції та високою символічною насиченістю орнаменту. У колекції ці мотиви стають більш абстрактними:

замість орнаменту – лінійні нашарування; замість вишивки - графічні ритми; замість фольклорності – концептуальна стилізація.

Поєднання цих чотирьох джерел натхнення вибудовує складну систему гібридних образів. Кожен лук колекції передбачає сплав щонайменше двох семантичних пластів – наприклад, мусульманської багатошаровості та української структурності, або християнської вертикалі та юдейської стриманої палітри. Важливо, що цей синтез не має на меті створити «універсальний релігійний стиль»; натомість він демонструє можливість м'якого діалогу традицій без нівеляції їхньої унікальності. Гібридність у цій колекції – це динамічна взаємодія, а не спрощене змішування.

Колористичне рішення вибудовується на основі стриманих, переважно глибинних тонів: охристого, смарагдового, темно-синього, сірого, графітового та бордового. Такі кольори одночасно присутні у традиціях різних релігій і відображають символіку скромності, стійкості та внутрішнього змістового наповнення. У ряді моделей застосовується контраст світлого акценту – як алюзія до символіки світла в християнстві та юдаїзмі.

Тактильність тканин у колекції відіграє особливу роль. Натуральні матеріали – віскоза, льон, тонка шерсть, бавовна, шовк - забезпечують поєднання благородства поверхні та комфортності носіння. Фактури організовано таким чином, щоб вони не привертали надмірну увагу, але створювали ефект глибини та багатоплановості. Цей підхід відсилає до загальних принципів скромної моди, яка прагне мінімізувати демонстративність і водночас підкреслювати інтелектуальну витонченість образу.

У концептуальному вимірі центральним мотивом колекції стає ідея «внутрішньої вертикалі» – символічного духовного стрижня людини, який проявляється у стриманості, зосередженості, гармонії рухів і виборів. Вертикальні лінії силуету підсилюють відчуття внутрішньої зібраності, тоді як багатошаровість і плавність додають образам життєвого тепла та

людяності. Так створюється гібридний візуальний код, в якому духовний вимір поєднаний із сучасною пластикою форм.

Узагальнюючи, концептуально-образне рішення колекції демонструє, що гібридна ідентичність у моді не є компромісом між релігійними нормами та сучасністю, а стає продуктивною точкою творчості. Вона дозволяє об’єднати різноманітні традиції в нову художню мову, де духовність не протиставляється стилю, а стиль не нівелює глибинних цінностей . Саме такий підхід забезпечує актуальність колекції, її концептуальність та інтелектуальну цілісність.

3.3. Художньо-конструктивні особливості моделей колекції (силует, форма, матеріали, декор)

Художньо-конструктивне рішення колекції ґрунтується на поєднанні релігійних кодів скромності, етнокультурних структур та сучасних дизайнерських технологій. Головним завданням є створення образів, які репрезентують гібридну ідентичність через збалансований діалог форми, силуету, матеріалу й декоративних акцентів. Концепція будується на ідеї «внутрішньої вертикалі» та багатошаровості як символів духовності, інтелектуальності та культурної належності.

Силуети моделей характеризуються стриманою геометрією, в основі якої - видовжені вертикальні лінії, напівприлеглі та вільні форми. Вертикальність має семантичне підґрунтя в християнській та юдейській традиціях, де вона пов’язана зі спрямованістю до духовного начала та дисципліною внутрішнього стану. У колекції це виявляється через довгі пальта-накидки, туніки, подовжені сорочки та сукні. Такий підхід дозволяє зберегти цілісність образу, підкреслюючи гідність і скромність.

Багатошаровість виступає ключовою художньо-пластичною характеристикою, що має витоки в мусульманській і частково юдейській традиціях, де шарування одягу забезпечувало і тілесну закритість, і візуальну глибину образу. У колекції використовуються дво- та тришарові ансамблі.

Такі рішення створюють ефект об’єму без тяжкості, зберігають рухливість тканини та дозволяють адаптувати образи до різних ситуацій.

Форма моделей вирішена у межах концептуальної мінімалістичної пластики. Основою конструктивної побудови є прямокутник, трапеція та видовжений овал - базові форми, притаманні як сакральному вбранню християнських традицій, так і українському народному строю, де домінували раціональні геометричні структури крою. При цьому застосовуються сучасні технології: асиметрія, м’які розрізи, приховані застібки, трансформованість елементів. Особливої уваги надається пропорціям: опущена лінія плеча, подовжений рукав, збільшена довжина виробів створюють відчуття «захищеного простору» навколо тіла.

Матеріали відіграють визначальну роль у художній мові колекції. Використовуються природні тканини - бавовна, тонка вовна, віскоза, шовк, льон - які поєднують комфорт, дихання тканини та благородність текстури. Вибір натуральних матеріалів ґрунтується на традиційних релігійних підходах, де природність і чесність матеріалу асоціювалися з чистотою та етикою вбрання. Фактурні рішення - матові, з легким ворсом, делікатним переливом або дрібним плетінням - дозволяють створити «тихий», некрикливий образ, уникаючи надмірної декоративності. Окремі моделі містять вставки з прозорої віскози або шифону з підвищеною щільністю, інтерпретуючи мотив легкості духовних смислів.

Колористичне рішення формується на основі глибоких, стриманих тонів: графітового, темно-синього, смарагдового, охристого, сливового та молочно-білого. Така палітра об’єднує традиції мусульманської, християнської та юдейської культурної візуальності, де приглушені кольори символізують обмеження тілесної демонстративності та повагу до сакрального простору. Декілька моделей вводять контрастні світлі акценти - як алюзію до символіки світла в монотеїстичних релігіях, а також до українських вишиванок, у яких білий виступає символом оновлення та чистоти.

Декор у колекції мінімалістичний і концептуальний. Основними декоративними засобами стають лінія, ритм і текстура, а не прикраси як такі. Декоративні елементи - це тонкі вертикальні тасьми, ледь помітні вишиті або тиснені лінійні структури, нашарування тканин, геометричні вставки у тон виробу. Натхненням слугують принципи українського народного орнаменту, але подані в абстрагованій, графічній інтерпретації, що уникає прямого цитування традиційних мотивів. Таке рішення відповідає вимогам скромності, водночас додаючи моделі глибини та інтелектуальної виразності.

Конструктивні деталі спеціально спроєктовані так, щоб забезпечити комфорт і мобільність без порушення вимог скромної моди. Використовуються приховані застібки, магнітні фіксатори, м'які плечові конструкції, які не підсилюють масивність, а створюють плавний перехід ліній. Подовжені рукави, високі коміри, драпірування на передніх полах дозволяють контролювати ступінь відкритості, адаптуючи кожен образ до різних контекстів - від повсякденного до урочистого.

Таким чином, художньо-конструктивні рішення колекції поєднують духовно-семантичні коди трьох релігійних традицій із українським культурним пластом та сучасною дизайнерською мовою. Така інтеграція дозволяє сформувати гармонійний модний образ, що підтримує ідею гібридної ідентичності та водночас відповідає міжнародним тенденціям скромної моди, засвідчуючи актуальність проєкту для сучасного глобального контексту.

3.4. Візуальна комунікація та презентація колекції (мудборд, лукбук, подіумна/експозиційна подача)

Візуальна комунікація колекції відіграє ключову роль у формуванні її смислового та емоційного сприйняття, адже саме через образотворчі засоби дизайнер передає концепцію гібридної ідентичності, закодовану у формах, матеріалах і символічних елементах. В умовах сучасної модної індустрії презентація колекції виходить далеко за межі подіумного показу - вона

охоплює багаторівневу систему репрезентації: від мудборду й ескізів до лукбуку, fashion-відео, експозиційної інсталяції та цифрової комунікації в медіа. Такий підхід відповідає глобальним тенденціям, коли мода функціонує не лише як матеріальний продукт, а як комплексний культурний наратив.

Мудборд колекції будується на поєднанні сакральних символів, архітектоніки релігійних просторів та етнографічних джерел української візуальної традиції. Основними візуальними маркерами стають вертикальні світлові промені, багатошаровість тканин, фото традиційних жіночих та чоловічих головних уборів, абстраговані елементи української вишивки та геометричні орнаменти з церковного текстилю. До добірки включені також фрагменти мусульманських плащів-абай, силуети юдейських талітів, мінімалістичні форми сучасної скромної моди. Мудборд створює семантичне поле, що поєднує філософію гідності, духовності, внутрішнього центру та культурного коріння.

Ескізна подача ґрунтується на плавних лініях, видовжених силуетах та акценті на вертикалі. Композиція ескізів вирішена у стриманій графічній манері, що підкреслює концептуальність і дозволяє зосередити увагу на структурі форми. Використання обмеженої палітри у графічних матеріалах - чорний, теплий сірий, охристий – відповідає стильовому коду колекції і

підсилює відчуття духовної глибини, властивої сучасним інтерпретаціям modest fashion.

Лукбук колекції виконує функцію комунікаційного мосту між концепцією дизайнера та аудиторією. Він будується як цілісна візуальна історія, у якій моделі демонструють образи в різних контекстах: урбаністичний простір, інтер'єри сучасних культурних центрів, фрагменти сакральної архітектури, природні локації. Такий підхід відображає мультикультурність і гібридність сучасної модної ідентичності: одяг не прив'язаний до однієї культури чи релігії, а адаптується до різних соціальних ситуацій. Візуальні рішення лукбуку спираються на практики сучасних брендів скромної моди та на дослідження комунікаційного аспекту fashion-фотографії, де одяг подається як «друга мова» особистості.

У лукбуці використовується метод «візуального ритму»: чергування крупних і загальних планів, зйомка у русі, акцент на текстурі тканини та багатошаровості. Особливої уваги надається деталям - комірам-стійкам, манжетам, геометричним вставкам, драпіруванням. Через такий підхід візуальний матеріал підкреслює не лише естетику, а й символічну глибину одягу, що є важливою характеристикою релігійних та етнокультурних кодів.

Подіумна презентація колекції передбачає мінімалістичний сценографічний простір, який не відволікає уваги від одягу. Рішення ґрунтується на естетиці тиші та вертикальності: світлові колони, вузькі промені, що спрямовані згори донизу, напівтемні зони, які акцентують силует. Простір оформлений у нейтральних сірих тонах, що дозволяє виділити кольорову гаму колекції та забезпечує візуальну зосередженість. Такі прийоми відповідають сучасним підходам до подіумного мінімалізму, поширеним у брендів високої моди, які працюють із концептуальними образами та релігійно-символічними темами.

Рух моделей на подіумі вирішений у повільному, плавному темпі, що відповідає характеру колекції та уособлює внутрішню зібраність. Замість традиційної динамічної музики використовується атмосферний звуковий фон: легкі електронні дрони, елементи хорового співу, шум вітру. Звукове оформлення створює медитативний контекст, що посилює сприйняття духовної складової образів.

Експозиційна подача орієнтована на музейний і галерейний формат, де колекція подається не як комерційний продукт, а як культурний арт-об’єкт. Манекени встановлюються групами за принципом «тихого діалогу», що підкреслює взаємодію образів різних релігійних традицій. Біля кожної

моделі розміщується коротка текстова картка з поясненням символічних рішень – кольору, форми, орнаментальної структури. Формат експозиції спирається на міжнародну практику мистецьких виставок одягу, де мода стає інструментом дослідження культурної пам'яті та сучасної ідентичності.

Цифрова комунікація є невід'ємною частиною презентації. Колекція адаптована для соціальних мереж: створюються вертикальні відео, короткі фрагменти показу, GIF-анімації, серії фотографій із деталями. У цифрових матеріалах використовується графічна символіка колекції – вертикальні лінії, геометричні патерни, монохромні тіні, що забезпечують впізнаваність бренду. Така комунікаційна стратегія відповідає сучасним тенденціям у сфері fashion-медіа, де акцент робиться на візуальній сталій айдентиці та поєднанні традиційних і цифрових форматів представлення.

Таким чином, система візуальної комунікації колекції створює послідовний наратив, який розкриває гібридну природу ідентичності та підкреслює синтез традиційних сакральних кодів, українського культурного контексту й сучасного дизайн-мислення. Завдяки комплексній презентації – від мудборду до цифрової платформи – колекція позиціонується як актуальний культурно-візуальний проєкт, що здатний функціонувати на подіумі, в музеї та у глобальному медійному просторі.

Висновки до третього розділу

У третьому розділі було здійснено комплексне обґрунтування, розроблення та візуальну концептуалізацію авторського дизайн-проєкту колекції, спрямованої на репрезентацію гібридної ідентичності моди в контексті різних релігій. Запропонований підхід спирається на сучасні теоретико-методологічні підвалини гуманітарних наук, дослідження феномену скромної моди (modest fashion), а також на практики глобальних і локальних брендів, які працюють із релігійними та етнокультурними кодами.

У пункті 3.1 було обґрунтовано ідею колекції як дизайн-інструменту, що інтегрує духовні, культурні та соціальні виміри самовираження.

Визначено мету – формування нової візуальної мови, яка демонструє взаємодію християнських, мусульманських, юдейських та українських традицій, при цьому не зводячи їх до поверхневої стилізації. Зазначено, що сучасні дизайн-практики потребують етичної чутливості, культурної компетентності та здатності до символічної інтерпретації.

У пункті 3.2 було розкрито концептуально-образне рішення колекції. Дизайнерська мова побудована на принципах вертикальності, багатошаровості, тактильної стриманості, символічної геометрії та модульності силуету. Здійснено аналіз джерел натхнення етнографічних матеріалів українського вбрання, сакральних форм релігійного одягу, а також сучасних інтерпретацій modest fashion, що поєднують скромність із естетичною виразністю. Таким чином створено цілісну систему образів, де традиція й актуальність взаємно підсилюють одна одну.

У пункті 3.3 досліджено художньо-конструктивні рішення моделей колекції: силуети, пропорції, пластичні лінії, вибір матеріалів, декоративні елементи та трансформаційні деталі. Особлива увага приділена фактурним тканинам, натуральним волокнам, геометричним орнаментам, стриманій палітрі та технологічним методам крою, що відображають повагу до традиційної культури й водночас – відповідність сучасним вимогам модного дизайну. Наголошено, що конструктивні рішення підсилюють концепцію гібридності: одяг одночасно звертається до духовних прототипів і до урбаністичної модної естетики.

Пункт 3.описує систему візуальної комунікації, яка забезпечує цілісну презентацію колекції в подіумному, експозиційному та цифровому форматах. Створений мудборд визначає семантичні осі проєкту - духовну вертикаль, культурну рівновагу, ергономіку форми та символічну кольорову палітру. Лукбук вибудовує наративну структуру комунікації, де моделі взаємодіють з урбаністичним і сакральним простором. Подіумна подача ґрунтується на мінімалістичній сценографії та медитативній динаміці руху, що відповідає світовим практикам презентації концептуальної моди. Експозиційна форма

передбачає музейний підхід до демонстрації одягу як культурного артефакту, що підкреслює його символічний потенціал.

Загалом третій розділ демонструє, що авторська колекція не лише інтерпретує гібридну ідентичність у формально-візуальному вимірі, а й пропонує дизайн-рішення, здатні функціонувати у глобальному модному просторі. Колекція репрезентує ідею діалогу між культурами, релігійними традиціями та сучасними формами самовираження, підтверджуючи, що мода може виступати ефективним інструментом міжкультурної комунікації, етичної рефлексії та творчої інтерпретації духовної спадщини.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено комплексне дослідження феномена гібридної ідентичності моди в контексті взаємодії релігійних, культурних і соціальних кодів, а також розроблено авторський концептуальний дизайн-проєкт колекції, який репрезентує цей феномен у сучасному модному просторі. Отримані результати дозволяють сформулювати такі узагальнюючі висновки.

По-перше, проведений теоретичний аналіз сучасних гуманітарних студій засвідчує, що ідентичність у XXI столітті постає як динамічний, багаторівневий та процесуальний конструкт, який формується у взаємодії різних культурних, етнічних, релігійних, гендерних і соціальних компонентів. Поняття гібридної ідентичності є ключовим для опису ситуації мультикультурності, глобалізації та медіалізації, у межах якої особистість поєднує кілька систем належності й смислів. Мода, будучи візуальною мовою культури, є одним із найпотужніших механізмів репрезентації таких складних ідентичнісних конфігурацій.

По-друге, у роботі доведено, що мода виконує не лише естетичну чи утилітарну функцію, а виступає засобом комунікації, конструювання статусу, самопрезентації та соціальної взаємодії. Вона відображає культурні напруження між традицією та модерністю, колективним і індивідуальним, релігійним і світським. Особливо виразно це проявляється у сфері взаємодії моди та релігії, де сакральні коди - силует, довжина, колір, орнамент, ступінь оголеності – несуть світоглядне навантаження й водночас піддаються сучасним трансформаціям.

По-третє, дослідження показало, що феномен скромної моди (modest fashion) у глобальному контексті є одним із центральних майданчиків формування гібридної ідентичності. Саме тут релігійні приписи щодо тілесності поєднуються із сучасною естетикою, персональними стилістичними практиками та впливом медіа. Modest fashion стає не стільки

інструментом консервації традиції, скільки платформою для індивідуального переосмислення віри, гендерної суб'єктності та культурної належності.

По-четверте, комплексний аналіз теоретичних підходів – соціологічного, культурологічного, антропологічного, семіотичного, постколоніального, гендерного та дизайн-орієнтованого – продемонстрував, що взаємодія релігії та моди не може бути зведена до «декоративних запозичень». Вона включає питання ідентичності, влади, символічного капіталу, етики та взаємного міжкультурного уважання. Дизайнер, який працює з релігійними мотивами, має усвідомлювати не лише стилістичні, а й духовні, історичні та соціальні аспекти цих кодів.

По-п'яте, у третьому розділі було обґрунтовано та реалізовано авторський концептуальний дизайн-проєкт колекції, що інтегрує релігійні й культурні коди християнства, ісламу, юдаїзму та українських традицій. Розроблені образи демонструють, що гібридна ідентичність може бути репрезентована етично, естетично і концептуально цілісно – через поєднання символічних силуетів, стриманих фактур, геометричної структури, багатошаровості, знакової кольорової палітри та візуально-комунікативної наративності. Система презентації (мудборд, лукбук, подіумна та експозиційна подача) створює завершений культурний текст, який поєднує традицію та сучасність.

Підтверджено, що мода може виступати ефективним інструментом міжрелігійного та міжкультурного діалогу. Вона здатна створювати простір для порозуміння, подолання стереотипів, формування поваги до духовної спадщини різних спільнот. Гібридні модні образи, якщо вони створені відповідально, сприяють формуванню інклюзивних моделей жіночої суб'єктності, розширюють можливості самовираження та роблять видимими ті ідентичності, які раніше залишались на периферії культурного поля.

Отже, результати дослідження свідчать, що гібридна ідентичність моди є складним, але перспективним напрямом для сучасних дизайн-практик.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Будяк В.В., Малік Т.В. Методичні рекомендації до організації, виконання і захисту кваліфікаційної роботи бакалавра за ОПП «Дизайн одягу (взуття)» спеціальності 022 «Дизайн». Харків : ХДАДМ, 2023.
2. Генкул В. Головні убори жінок як феномен релігійної культури у Львові 2021–2022 років (на прикладі різних християнських конфесій) : кваліфікаційна робота бакалавра / В. Генкул ; Український католицький університет. Львів, 2022.
3. Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Т. 10 : Традиційне повсякденне та обрядове вбрання / гол. ред. Г. Скрипник ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2018. 640 с.
4. Іваневич Л. А. Традиційний одяг українців Поділля (друга половина XIX – початок XXI ст.) : історія, класифікація, конструктивно-художні та регіонально-локальні особливості : монографія / Л. А. Іваневич. Хмельницький : ФОП Мельник А. А., 2021. 797 с.
5. Кікоть А. А. Костюм у контексті українського менталітету / А. А. Кікоть // Вісник ХДАК. 2009. № 17. С. 61–69.
6. Колосніченко М. В., Процик К. Л. Мода і одяг. Основи проектування та виробництва одягу : навч. посіб. Київ : КНУТД, 2011. 238 с.
7. Костельна М. «Етнічний полістилізм» в дизайні одягу другої половини XX – початку XXI століття. Art and Design. 2018. № 3. С. 85–95.
8. Куратова М. Г. Основи проектування (теоретичний та практичний курс по проектуванню) : навч.-метод. посіб. Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2017.
9. Куратова М.Г., Григорова Л.С. Дизайн костюму: орнамент, зорові ілюзії в костюмі (теоретичний та практичний курс з проєктування костюму) : навч.-метод. посіб. Харків, 2015.
10. Кучера Т. М. Релігієзнавство : навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2016. 95 с.
11. Лавренюк О. О. Етнонаціональні особливості українського вбрання : дис. … канд. мистецтвознавства : 26.00.01 «Теорія й історія культури» / О. О. Лавренюк ; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ, 2016.

12. Макогін Г. Народне мистецтво у дизайні одягу поч. XXI ст.: прийоми і особливості стилізації / Г. Макогін // Народознавчі зошити. 2018. № 2 (140). С. 416–420.

13. Маєрчик М. Ритуал і тіло : структурно-семіотичний аналіз українських обрядів родинного циклу / М. Маєрчик. Київ : Критика, 2011. 320 с.

14. Ніколаєва Т.О. Історія українського костюма. Київ: Либідь, 1996. 176 с.

15. Ніколаєва Т.О. Український костюм: надія на ренесанс. Київ : Дніпро, 2005. 320 с.

16. Ніколаєва Т. О. Різновиди традиційного одягу // Українська минувшина : ілюстр. етнографічний довідник / ред. А. П. Пономарьов, Л. Ф. Фартух, Т. В. Косміна та ін. Київ : Либідь, 1993. С. 110–132.

17. Ніколаєва Т.О., Забаннова Т.М. Особливості розвитку народного вбрання Середньої Наддніпрянщини за радянського часу. Народна творчість та етнографія. 1973. № 2. С. 22–27.

18. Норми оформлення та процедура захисту кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр» зі спеціальності 022 «Дизайн» : метод. рек. Харків : ХДАДМ, 2024.

19. Олійник М. В. Традиційне вбрання українців у повсякденності міста : друга половина XIX – початок XXI ст. (на матеріалах м. Києва) : дис. … канд. іст. наук : 07.00.05 / М. В. Олійник ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2017. 283 с.

20. Олійник М. В. Український одяг у системі міської культури Києва (друга половина XIX – початок XXI ст.) : монографія / М. В. Олійник. Київ : ІМФЕ ім. М.Т. Рильського, 2017. 312 с.

21. Отрох Н.В. Турецькі шовкові тканини в українській художній і релігійній культурі XVII–XVIII ст. Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія : Мистецтвознавство. 2016. Вип. 34. С. 111–118.

22. Подольська С. А., Лихвар В. Д., Іванова К. А. Культурологія : навчальний посібник Київ : Центр навчальної літератури, 2003. 288 с.

23. Романенко Є. С. Конструювання національної ідентичності в українській моді доби незалежності : кваліфікаційна робота бакалавра. НаУКМА. Київ, 2025.

24. Титов В.Д., Качурова С.В., Барабаш О.В. Релігієзнавство : підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів. Харків : Право, 2004. 272 с.
25. Харитонова В.В. Дизайн одягу : навчальний посібник. Умань : Візаві, 2019. 109 с.
26. Черевач В. В. Мода як культурна практика: ідентифікація за основними характеристиками. Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія : Мистецтвознавство. 2023. № 3. С. 88–93.
27. Affuso E., Scott S. (eds.). Sartorial Fandom: Fashion, Beauty Culture, and Identity / edited by Elizabeth Affuso, Suzanne Scott. Ann Arbor : University of Michigan Press, 2023.
28. Ali N. Navigating faith and fashion: An exploration of modest dressing among Muslim women : PhD thesis / Nargis Ali. University of Sydney, 2023.
29. Amalanathan S., Reddy-Best K. L. Modesty in business, bold in fashion: Entrepreneurial experiences of U.S. Muslim women in niche fashion markets / Shanti Amalanathan, Kelly L. Reddy-Best // Journal of Innovation and Entrepreneurship. 2024. Vol. 13. Art. 57.
30. Ambrosio A. F. Invisible Dress: Weaving a Theology of Fashion / Alberto Fabio Ambrosio // Religions. 2019. Vol. 10. Art. 419.
31. Ball J. L. (ed.). Byzantine Dress: A Guide / edited by Jennifer L. Ball. London ; New York : Routledge, 2024.
32. Berk G. G., DeLong M. R. Communicating Fashion: Trend Research and Forecasting / Gozde Goncu Berk, Marilyn Revell DeLong. Minneapolis : University of Minnesota Libraries Publishing, 2023.
33. Bernier A. Exploring the hijab in contemporary Canadian society : Honours thesis / Alexia Bernier. University of Ottawa, 2021.
34. Beyer J. Antigender Fashion: The Possibilities of Gender-Fluid and Non-Binary Fashion Design / Judith Beyer. London : Bloomsbury Academic, 2025.
35. Boudjella A. The semiotics of modest fashion on social media : PhD thesis / Asma Boudjella. University of Leicester, 2022.
36. Bouvier G. Discourse in clothing: The social semiotics of modesty and chic in hijab fashion / Gwen Bouvier // Gender and Language. 2016. Vol. 10, No. 3. P. 364–385.

37. Brooks A. Clothing Poverty: The Hidden World of Fast Fashion and Second-Hand Clothes / Andrew Brooks. London : Zed Books, 2015.
38. Bullock K. Rethinking Muslim Women and the Veil: Challenging Historical and Modern Stereotypes / Katherine Bullock. 2nd ed. Herndon, VA : International Institute of Islamic Thought, 2002.
39. Cerchia R. E., Pozzo B. (eds.). The New Frontiers of Fashion Law / edited by Rossella Esther Cerchia, Barbara Pozzo. Basel : MDPI, 2020.
40. Fithriana A., Nopitasari W. Modest fashion: Diplomatic creativity in supporting halal tourism / Arin Fithriana, Woro Nopitasari. 2018.
41. Gaugele E. (ed.). Aesthetic Politics in Fashion / edited by Elke Gaugele. Berlin : Sternberg Press ; Vienna : Academy of Fine Arts Vienna, 2014.
42. Gaugele E., Titton M. (eds.). Fashion and Postcolonial Critique / edited by Elke Gaugele, Monica Titton. Berlin : Sternberg Press, 2019.
43. Hass B. S., Lutek H. Fashion and Faith: Islamic Dress and Identity in The Netherlands. Religions. 2019. Vol. 10. Art. 356.
44. Kamarulzaman Z., Shaari N. A systematic review of modest fashion perspectives in the Malaysian fashion industry / Zulina Kamarulzaman, Nazlina Shaari // International Journal of Art & Design. 2023. Vol. 7, No. 2.
45. Kennedy V. Beyond Race: Cultural Influences on Human Social Life / Vera Kennedy. Lemoore : West Hills College Lemoore, 2017.
46. Kenel Ph. et al. (eds.). Fair Fashion? Interdisciplinary Perspectives in the Context of Social, Ecological, Economic and Cultural Sustainability / Philipp Kenel [et al.]. Bielefeld : transcript Verlag, 2025.
47. Krawietz B., Gauthier F. (eds.). The Routledge Handbook of Global Islam and Consumer Culture / edited by Birgit Krawietz, François Gauthier. New York ; London : Routledge, 2024/2025.
48. Meinhold R. Fashion Myths: A Cultural Critique / Roman Meinhold. Bielefeld : transcript Verlag, 2013.
49. Niosi A., Chung D. Fashion and Apparel Consumer Behavior / Andrea Niosi, Doreen Chung. Ames : Iowa State University Digital Press, 2025.
50. Ranathunga G. M., Dewpura D. A. R. D. L. An investigative study of modest fashion: The case of the Western and Central Provinces of Sri Lanka. World Scientific News. 2018. Vol. 105. P. 182–196.

51. Rauf A. A. Clothes that make the man: Understanding how the extended self is formed, expressed and negotiated by male Tablighi Jamaat adherents / Ateeq Abdul Rauf // Religions. 2022. Vol. 13. Art. 981.
52. Sartorial Fandom: Fashion, Beauty Culture, and Identity / edited by Elizabeth Affuso, Suzanne Scott. Ann Arbor : University of Michigan Press, 2023.
53. Shea E. L. Mongol Court Dress, Identity Formation, and Global Exchange / Eiren L. Shea. London ; New York : Routledge, 2020.
54. Slater S., Demangeot C. Marketer acculturation to diversity needs: The case of modest fashion across two multicultural contexts Journal of Business Research. 2021. Vol. 134. P. 702–715.
55. Smallenbroek C. Dutch Muslim women's dress practices : Master's thesis / Charlotte Smallenbroek. Utrecht University, 2020.
56. Tarlo E. Jewish wigs and Islamic sportswear: Ambivalent entanglements in contemporary modest dress cultures / Emma Tarlo. [Preprint of journal article].
57. Tarlo E., Moors A. (eds.). Islamic Fashion and Anti-Fashion: New Perspectives on Muslim Dress / edited by Emma Tarlo, Annelies Moors. London ; New York : Bloomsbury Academic, 2013.
58. Ali N. A threat enfleshed: Muslim college students situate their identities amidst portrayals of Muslim violence and terror. International Journal of Qualitative Studies in Education. 2014. Vol. 27, No. 10. P. 1243–1261.
59. Етнографічний образ сучасної України. Т. 10. Традиційне повсякденне та обрядове вбрання [Електронний ресурс]. Режим доступу: (офіційний PDF ІМФЕ ім. М. Т. Рильського).
60. Міністерство культури та інформаційної політики України [Електронний ресурс]. Офіційний веб-сайт. Режим доступу: https://mkip.gov.ua
61. UNESCO. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [Електронний ресурс]. Офіційний веб-сайт. Режим доступу: https://www.unesco.org
62. Council of Fashion Designers of America (CFDA) [Електронний ресурс]. Офіційний веб-сайт. Режим доступу: https://cfda.com

Звіт подібності

Метадані

Назва організації
Kharkiv State Academy of Design and Fine Arts
Заголовок
КДІМ_ХОПТОВА Оксана_кваліф_робота_магістра_2025
Автор Науковий керівник / Експерт
О. ХоптоваО. Лагода
підрозділ
KSADA

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

1.03% 1.03% КП 1

0.52% 0.52% КП 2

1.49% 1.49% КЦ

25
Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

13390
Кількість слів

107336
Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		1
Інтервали	A→	0
Мікропробіли	·	1
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)	a	2

Джерела

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз — Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	Магістерська.Локтіонова_2024 [redacted] 12/11/2024 Kharkiv State Academy of Design and Fine Arts (KSADA)	39 0.29 %
2	Магістерська.Локтіонова_2024 [redacted] 12/11/2024 Kharkiv State Academy of Design and Fine Arts (KSADA)	30 0.22 %

3	Магістерська.Локтіонова_2024 [redacted] 12/11/2024 Kharkiv State Academy of Design and Fine Arts (KSADA)	21 0.16 %
4	http://dspace.oneu.edu.ua/bitstream/123456789/11841/2/%D0%9B%D1%83%D0%BA%E2%80%99%D1%8F%D0%BD%D1%87%D1%83%D0%BA%20%D0%90.%D0%90.%20%D0%A0%D0%B5%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82.pdf	15 0.11 %
5	http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/7074/Chernetska-N.O.-IstA1-M21-free.pdf?sequence=1	11 0.08 %
6	Магістерська.Локтіонова_2024 [redacted] 12/11/2024 Kharkiv State Academy of Design and Fine Arts (KSADA)	10 0.07 %
7	Магістерська.Локтіонова_2024 [redacted] 12/11/2024 Kharkiv State Academy of Design and Fine Arts (KSADA)	7 0.05 %
8	Щербаков_Ткач_плагіат [redacted] 5/29/2025 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра математичного моделювання та статистики)	5 0.04 %

з бази даних RefBooks (0.00 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)

з домашньої бази даних (0.80 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	Магістерська.Локтіонова_2024 [redacted] 12/11/2024 **Kharkiv State Academy of Design and Fine Arts (KSADA)**	**107 (5) 0.80 %**

з програми обміну базами даних (0.04 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
2	Щербаков_Ткач_плагіат [redacted] 5/29/2025 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра математичного моделювання та статистики)	5 (1) 0.04 %

з Інтернету (0.19 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ДЖЕРЕЛО URL	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
3	http://dspace.oneu.edu.ua/bitstream/123456789/11841/2/%D0%9B%D1%83%D0%BA%E2%80%99%D1%8F%D0%BD%D1%87%D1%83%D0%BA%20%D0%90.%D0%90.%20%D0%A0%D0%B5%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82.pdf	15 (1) 0.11 %
4	http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/7074/Chernetska-N.O.-IstA1-M21-free.pdf?sequence=1	11 (1) 0.08 %

Список прийнятих фрагментів (немає прийнятих фрагментів)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗМІСТ	КІЛЬКІСТЬ ОДНАКОВИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)